

Familjenamnet Ronge

En sammanställning skriven år 2000 av Leif Ronge

Inledning

Släkten Ronges ursprung kan sökas i 1600-talets Europa. Det är oklart hur namnet kommit till Sverige. Det fanns bevisligen vapensmeder med namnet Rånge här på 1600- och 1700-talen, men det är svårt att finna tydliga samband mellan dessa smeder.

I ett försök att finna klarhet i släktens ursprung har jag här gjort en sammanställning av kända uppgifter kompletterade med egna slutsatser och förmodanden. Läsarna må dra andra slutsatser och gärna komplettera med nya uppgifter.

Ronge i Belgien

Namnet Ronge är ett belgiskt familjenamn känt sedan 1600-talet. I Belgien uttalas namnet med tydliga *g*- och *e*-ljud. *o*-et uttalas som ett mellanting mellan *o* och *å*, men med en dragning mot *o*. Ett uttal fonetiskt skrivet *rondje* förekommer. För den rent franskspråkiga befolkningen är det naturligt att inte uttala ett *e* i slutet av ett ord, vilket ger ett helt annorlunda uttal av Ronge. Därför skriver många Rongar i Belgien med accent på *é* (Rongé) för att det skall uttalas på rätt sätt. Per Ronge och Ragnar Gæstadius träffade på sin resa till Belgien 1994 bl.a. Jean-Louis Rongé och Guy Rongé.

Varifrån namnet kommer är inte känt. På franska betyder *ronger* att gnaga (som en bäver). En namnforskare kanske skulle kunna ge oss en förklaring.

Den belgiska ätten Ronge är adlig. Ättens vapensköld är beskriven sålunda: *Lejon i guld på svart botten med tunga och klor i rött; liljor i silver på blå botten; tvärgående röd rand = bastardsträng (=ej arvsrätt till franska kungahuset).*

Ätten Ronges vapensköld

Från 1600-talet och kanske tidigare fram till början på 1900-talet fanns i Liège i Belgien en vapenfabrik med

namnet Ronge. Där tillverkades vapen av olika slag, pistoler, värjor och senare gevär för både jakt och militärt bruk.

Vallonerna i Sverige

Under första hälften av 1600-talet kom ett stort antal valloner, tyskar och holländare till Sverige för att arbeta främst inom bergsbruket och järnindustrin. Vilka valloner som kom finns tämligen väl dokumenterat. Två bokverk bör nämnas:

1. *Vallonernas namn* av Erik Appelgren
2. *Vallonsläkter under 1600-talet* av Kjell Lindblom.

Familjenamnet Ronge finns inte med i Lindbloms bok.

Enligt Lindblom hade vallonerna och deras barn typiska franska, ibland försvenskade dopnamn. Sådana namn gavs ytterst sällan till svenska barn. Exempel är, med försvenskad version av det franska namnet:

<i>Andry</i>	Andreas
<i>Anthoine</i>	Anton
<i>Basthien</i>	Bastian, Sebastian
<i>Blaise</i>	Blasius
<i>Claude</i>	Glaud, Glo
<i>Eloie</i>	Ilo, Elof
<i>François</i>	Frans
<i>Henri</i>	Henrik
<i>Jaspar</i>	Jesper
<i>Matheu</i>	Mathias
<i>Noel</i>	Noe

Dessa namn var vanliga bland vallonerna, mera sällan förekommande hos svenskarna.

Exempel på namn som skrevs lika på både franska och svenska:

Hubert, Martin, Robert, Thomas och Vincent.

Inga av dessa dopnamn finns på någon av Rongarna under 1600- eller 1700-talen.

Lindblom menar att om stavningen av dopnamnet ger ett utländskt intryck ökar sannolikheten att personen är invandrare. Han påpekar att nationalitet på 1600-talet var ett mindre stringent begrepp. Europas karta såg helt annorlunda ut än den gör idag. Det torde vara mer korrekt att tala om språklig tillhörighet. En person som talade holländska fick epitetet holländare, en tysktalande tysk. Vallonerna kallades fransoser.

Vallonerna hade nästan alltid anknytning till bergshanteringen. Lindblom listar i sin bok typiska vallonyrken.

Vid masugnen arbetade: *masmästare, hyttdräng, uppsättare, bokare, lodstöpare, kanongjutare, grytgjutare och pannmakare.*

Vid hammarsmedjan arbetade: *smältarmästare, mästersven, smältardräng, räckmästare, räckardräng, goujar (kolgosse) och kolbärare.*

I klensmedjan arbetade: *hovslagare, spiksmed och klensmed.*

Andra yrken inom järnhanteringen var: *järndragare, plåtsmed och harnesmakare.*

Vallonerna fanns även för framställning av kol, för husbyggnad och vagn tillverkning och för tillverkning av de stora vattenhjul som drev kvarnar och smedjor.

De utländska yrkesmännen kom genom sina yrken att bosätta sig i de etablerade bruksamhällena. Lindbloms bokverk, som består av tre delar, upptar till största delen de under 1600-talet i Sverige registrerade familjer/familjenamn av vallonskt ursprung. Någon familj Ronge finns inte här upptagen. Huruvida namnet finns

i Erik Appelgrens bok *Vallonernas namn* är inte kontrollerat.

Smederna kring Huskvarna

Våra anfäder var i flera generationer bönder och samtidigt klensmeder och skulle därmed kunna ingå i den yrkesgrupp som även fanns bland vallonerna. Rongarna bodde dock inte i kända brukssamhällen utan på sina gårdar någon eller några dagsresor från vapenfactoriet i Huskvarna och tillverkade sina vapen delvis på uppdrag av Kronan.

Till den vapenhistoriska delen av Huskvarnautställningen 1936 gav man ut en liten skrift som bl.a. tar upp en historik över *Jönköping-Huskvarna gevärsfactori och den svenska gevärsfabrikationen*. I denna skrift finns även en förteckning över namngivna mästare.

Det berättas att kung Gustav II Adolf beslöt koncentrera vapentillverkningen i Sverige till vissa bestämda factorier. År 1620 befalldes därför att alla vapensmeder, som arbetade för Kronans räkning och därför hade skattefria hemman, skulle antingen övergiva sina hemman och flytta till factorierna eller sluta med sitt hantverk och helt bli bönder. Smederna i Småland och Västergötland skulle flytta till Jönköping där bostäder skulle beredas dem. Det gick emellertid mycket trögt med genomförandet. Smederna var inte intresserade av att överge sina gårdar. Det kunde gå långa tider utan arbete i factoriet därför att det saknades råmaterial. Smederna åkte då hem och kunde arbeta som klensmeder vid sidan av sitt jordbruk.

Förteckningen över namngivna mästare upptar ett 50-tal familjenamn, t.ex.: *Björkman, Blåberg, Bäckman, Domnerus, Ekholm, Falck, Fleetwood, Fogelberg, Fredriksson, Granberg, Johansson, Lagerström, Lillia, Lindberg, Lindell, Malmberg, Magnusson, Mård, Petersson, Rundberg, Rånge, Sjöberg, Swahn, Åberg, Ängvall*. Några familjenamn eller dopnamn av fransk typ förekommer inte. Det är av detta skäl inte troligt att de smeder som arbetade i factoriet i Huskvarna var av utländsk härkomst.

De vapen som tillverkades i factoriet var ofta gjorda efter utländska förebilder, både beträffande teknik och utformning. Eftersom korta eller långa resor på 1600-talet var mycket riskabla företag var de resande förmodligen beväpnade för att kunna försvara sig mot stråtrövare. Det är möjligt att de yrkesmän som kom till Sverige på den tiden var utrustade med pistoler, kanske från vapenfabriken i Liège. Några av smederna i Huskvarna fick lära sig att tillverka Ronge-pistoler och de som blev mästare på denna tillverkning kunde lägga Ronge till sitt traditionella familjenamn baserat på faderns namn med en son-ändelse, t.ex. Månsson, Larsson, etc. Att Ronge stavades med å (Rånge) beror troligen på att man skrev namnet som det lät när utlänningarna uttalade pistolens namn.

I förteckningen över namngivna mästare i skriften från Huskvarnautställningen 1936 står (citater):

- *Rånge, Jonas*, omtalas som mästare 1718
- *Rånge, Lars Larsson*, lärde 1731 hos Sven Åberg, känd såsom mästare 1751-1764, ålderman 1758-1762. Troligen son till *Lars R.*, känd 1697-1718, bosatt i Jönköping. Med samma namn finns flera mästare omtalade i Huskvarna och Jönköping under 1600- och 1700-talen.

Här framgår det tydligt att det funnits flera *Mäster Rånge* på den tiden och att det är mycket svårt att hålla isär individerna och om de var släkt eller enbart antagit namnet Rånge som tillägg till sitt familje-son-namn när de blivit mästare.

En annan intressant källa är Kåa Wennbergs bok *Svenska Böss- och Pistolsmeder*, utgiven 1989. Boken omfattar närmare 2.400 biografier över böss- och pistolsmeder som varit verksamma i vårt land under 1600- och 1700-talen. Medtagna är också de utländska smeder som under kortare eller längre tider arbetat i

Sverige, men som senare lämnat landet. Författaren påpekar att man skall vara uppmärksam på stavningen då man letar efter ett mästarbarn, eftersom man stavade på olika sätt i gamla tider.

Wennberg tar i sin bok upp tio Rångar med biografier. Här återges namnen med förkortade biografier:

- *Anders Rånge*, *1669, pistolsmedmästare 1711 i Jönköping.
 - *Anders Andersson Rånge*, *1715 i Småland, pistolsmedmästare 1739 i Jönköping.
 - *Anders Månsson Rånge*, *1687 = 1743, pistolsmedmästare 1715, verksam i Jönköping.
 - *Jonas Rånge*, *1689 i Småland, mästare 1712 i Jönköping, flyttade till Ronneby.
 - *Peter Rånge*, *~1730 i Ronneby, son till Jonas Rånge, låssmed vid factoriet i Ronneby.
 - *Jonas Rånge*, *1754 i Ronneby, son till låssmed Peter Rånge.
 - *Lars Larsson Rånge*, *1677, pistolsmedmästare 1702 i Jönköping, han var delaktig i Sveriges kanske första strejk år 1720.
 - *Lars Rånge d.ä.*, *1707, troligen son till Lars Larsson Rånge, mäster 1738 i Jönköping, ålderman 1758, =1771.
 - *Lars Rånge d.y.*, *1738 i Småland, arbetade vid Jönköpings factori.
 - *Lars Månsson Rånge*, *1673, arbetare vid Jönköpings factori som pistolmakare och blev mäster 1700.
- Uppgifterna om *Anders Månsson Rånge*, som nämns i denna lista, stämmer nästan helt med uppgifterna om *Anders Månsson Rånge*, som nämns bland våra anfäder.

I den släkttavla som utarbetades 1940 av min farbror Eric W. Ronge finns flera Mäster Rånge upptagna och farbror Eric har försökt finna släktskap mellan några av dem främst baserat på uppgivna bostadsorter. Dock minns jag att farbror Eric och även min far Mats tvivlade på att de två första generationerna hade det släktskap som skisserats. Tvivlet baserade de på personernas levnadsår. Farbror Erics släktavla börjar så här:

Mäster Måns Rånge

1637 - 1719

Storegården

(förmodad far till)

Mäster Lars Månsson Rånge

1662 – 1738

Backgården

”från Skattegården”

Måns Månsson Rånge

1686? – 1713

Flintlåssmed

Skattegården, Vellinge

Anders Månsson Rånge

1686 - 1743

Fact. smed

Skattegården, Vellinge

Dessutom upptar Eric Ronge en ”*Mäster Lars Rånge*, 1707-1771. Fact. smed, ålderman vid Pistolmakareämbetet, Jönköping” med sonen *Lars Rånge*, 1748 – omkr.1790. Dessa Lars Rånge skall ha gett upphov till den s.k. Jönköpingsgrenen och är förmodligen de Lars Rånge som omnämns i förteckningen över namngivna mestare i skriften från Huskvarnautställningen 1936 och som finns med i Kåa Wennbergs bok. De anses inte ingå i vår släkt.

Generationskedjan fram till Adolf Ronge

Vår släktgren kan i farbror Erics tavla med stor säkerhet ledas tillbaka till *Anders Månsson Rånge*, 1686-1743 och kanske även till hans förmodade far *Mäster Måns Rånge*, 1637 – 1719. Fadern skulle i så fall ha varit 49 år vid sonens födelse. Här skulle möjligen fortsatt forskning kunna ge säkrare besked, men om vi utgår från att dessa uppgifter är riktiga blir vår generationskedja ner till *Per Adolf Ronge* följande:

Mäster Måns Rånge

1637 – 1719

Anders Månsson Rånge

1686 – 1743 Fact. smed

Mäster Lars Rånge

1717 – 1784 Fact. smed

Nils Larsson Rånge

1748 – 1807 Fact. smed

Maja Caisa Nilsson Rånge

1778 – död år ?

Gift med Nils Andersson.

Gustav Nilsson Ronge

1811 – 1883 Inspector m.m.

Per Adolf Ronge

1856 – 1925

Storegården, Vellinge

Skattegården, Vellinge

senare St. Blåhult, Daretorp

St. Blåhult

St. Blåhult

Överberg, Hadäng, Vellinge

Se karta (med Rongeträffar) över hans boplatser.

Född på Ekenäs. Bosatt i Prästbol och Karlstad.

Gustav och Louise Ronge

Övergång från familjetillhörighet med -son efter faderns dopnamn till ständigt efternamn

Bruket att beskriva sin familjetillhörighet genom att ange faderns dopnamn med son-ändelsen var brukligt i Sverige fram till mitten eller slutet av 1800-talet. Så också i vår släkt. Den förste som ändrade stavningen till Ronge var Gustav Ronge och han var den siste som hade med ett familjenamn efter sin far. Det var vanligt på 1800-talet att man antog nya efternamn. Bl.a. känner vi många soldatfamiljnamn som tillkom på den tiden. Gustav Ronge antog sitt familjenamn efter modern och ändrade samtidigt stavningen. Andra i släkten fortsatte med familjenamnet, men stavat Rånge och gör så än idag.

Rongepistoler

Sambandet mellan de pistoler som tillverkades på Ronges vapenfabrik i Liège och pistolsmedmästarna Rånge i Sverige är oklart. Rongepistoler tillverkade i Liège och Huskvarna-Jönköping är för en icke pistolkunnig betraktare lika till utseendet. Någon närmare analys av likheter är dock inte gjord, såvitt känt.

Nere i Europa lär det finns relativt gott om flera hundra år gamla Rongepistoler. Min dotter Aagot såg två sådana pistoler hos en vapensamlare i Frankrike och fotograferade dem.

Två Ronge-pistoler fotograferade i Frankrike

Kusin Ulf Ronge har en pistol tillverkad av Lars Rånge. Pistolen är omnämnd i Svenska Vapenhistoriska Sällskapets årsskrift från 1926.

Pistol identisk med pistol tillhörande Ulf Ronge

På Jönköpings läns museum finns en flintlåspistol tillverkad av Lars Rånge, pistolmakare i Jönköping (1707 – 1771). Pistolen är omgjord till slaglåspistol och signerad *L. RÅNGE*. Finns i museets "lappkatalog" med inventarienummer 32.141.

Detalj av pistol på Jönköpings Museum

För egen del har jag i en antikaffär köpt en Rongepistol av senare datum, gissningsvis från 1800-talet. Den är tydligt märkt med namnet RONGE. Dess historia skulle vara intressant att få veta.

Ronge-pistol av senare datum

Hos den kände vapensamlaren ryttmästare L. Hedberg på Bjersjölagård invid Sjöbo i Skåne fanns ett flertal

Rongepistoler. Den på sin tid kanske största privata vapensamlingen i Sverige är nu skingrad. Vart Rongepistolerna tagit vägen är inte känt trots efterspaningar på museet i Ystad där vapensamlingen förvarades en tid.

Rongarnas förgrening till Värmland

Gustav Nilsson Ronge föddes 1811 i Överberg, Hadäng, Vellinge (ibland stavat Velinga), en halvmil söder om Tidaholm, på kanten av Hökensås. Han torde ha praktiserat jordbruk hemma och på andra ställen i Västergötland tills han på 1830-talet kom till Edward Nonnens lantbruksskola Degeberg i Rackeby socken, vid Väneren väster om Lidköping. Skolan startades 1829 och var Sveriges första lantbruksinstitut. Här arbetade Gustav Ronge som lärare och inspektor. På denna skola arbetade även Louise Caullvine (född i Skara 1818), som 1845 blev Gustavs hustru. Släktföreningen besökte Degeberg 1989.

Gustav och Louise reste år 1845, förmodligen med båt via Lidköping - Mariestad - Kristinehamn, till Gustavsvik, vid Varnumsviken några kilometer nordväst om Kristinehamn. Där anställdes Gustav av godsets ägare greve Rudolf Adlersparre som inspektor.

År 1850 flyttade paret Ronge som arrendatorer till pastoratets gård Ekenäs. Gården ligger vid sjön Norra

Hyn, några kilometer öster om Kils samhälle i Värmland. Här föddes den 10 januari 1856 parets sjunde barn, Per Adolf. Senare födde Louise ytterligare tre barn.

Gustav och Louise kunde år 1861 köpa gården Hanvik på Segerstalandet, cirka 15 km väster om Karlstad. Gården brann ner till grunden 1878 och paret flyttade då in till Karlstad. Där avled Gustav 1883 och Louise 1891. Båda ligger begravda vid Segerstads kyrka tillsammans med sonen Oscar, som blev endast 18 år.

Sonen Per Adolf hade handelsbod i Prästbol, Frykeruds socken, och var senare affärsman i Karlstad intill sin död den 25 april 1925. Han gifte sig 1885 med Hilda Öström, född 1862 på Odinsnäs i Västra Våla socken, nära Fagersta. Hon avled 1947.

Hilda och Per Adolf Ronge

Sammanfattning

Att våra släktband kan följas tillbaka i tiden till 1600-talets Sverige är ställt utom all tvivel. Vad som är oklart är varifrån de första Rongarna kom eller uttryckt på annat sätt, varför använde de namnet Ronge?

Min enkla teori, som torde ha framgått av denna sammanställning, är att de bönder, tillika klensmeder, som kom att lära sig att tillverka Rongepistoler och som i många fall blev pistolsmedmästare kunde till sitt namn lägga Ränge på samma sätt som storbönder brukade lägga gårdsnamnet till sina givna namn.

I så fall härstammar vi från duktiga svenska smeder på Västgötabygden öster om Tidaholm, det område som släktföreningen besökte vid släktträffen 1984 i Hjo.

Under släktträffen år 2000 besöker vi Gustavsvik och Ekenäs, de första boplatserna i Värmland för vår gren av Rongesläkten.

Gustavsviks entrésida

Ekenäs

Det skulle vara trevligt om andra i släkten, kanske någon eller några i de yngre generationerna, finner intresse och glädje av att leta fram nya uppgifter om släktens historia.

Familjen Ronge fotograferad år 1905.

Bakre ledet från vänster: **Alf, Pappa Adolf, Eric** och **Ivar**.

Främre ledet fr. v.: **Margareta (Greta), Carin, Knut, Mamma Hilda** och **Mats**.

Diverse uppgifter med anknytning till namnet Ronge

- Platsen Rångedala öster om Borås har inget med namnet Rånge att göra. I en artikel i Borås Tidning för något år sedan berättas att platsen tidigare hetat Rangadahl. Även Rångådala skall ha förekommit. "Rang" och "rång" är gamla fornsvenska ord för rak. Namnet syftar alltså på den plats där ån går genom en rak dalgång.
- Söker man på Internet efter Ronge kan man bl.a. hitta Andreas Ronge på www.algonet.se/~aronge/jag.html. Stefan Ronge har www.ronge.nu. Säkert finns det fler Rongar som har egen hemsida. Sidan www.ronge.de är ett tyskt företag i stål- och byggbranschen. På info@web-publishing.de kommer man till Web-Publishing Ronge med ansprechpartner Thomas Ronge.
- Det finns åtminstone tre internetsidor av intresse för släktforskning: www.genealogi.se/smedlist.htm som listar smeder i Sverige (där finns både Ronge och Rånge med) och www.vallon.a.se (där finns inte Ronge med). Den som själv med datorns hjälp vill hålla ordning på sina släktingar kan ha god hjälp av ett program på 1 Mb (tar ~5 min att ladda ner) som finns på <http://home.swipnet.se/minslakt/>